

Školský inšpektorát v Novom Meste nad Váhom

(1889-1949/1950)

Opis na úrovni fondu

kód	názov kódu v AJ	obsah	Názov kódu v SJ
3.1.1.	Reference kode	SK_1570_15482	Referenčný kód
3.1.2.	Title	Školský inšpektorát v Novom Meste nad Váhom	Názov jednotky opisu
3.1.3.	Date(s)	1889-1949/1950	Časový rozsah
3.1.4.	Level of desription	archívny fond	Úroveň opisu
3.1.5.	Extent and medium of the unit o description (quantity, bulk, or size)	12,43 bm (14 úradných kníh, 45 registratúrnych pomôcok, 85 archívnych škatúl spisov)	Rozsah a nosič jednotky opisu (množstvo, rozsah alebo veľkosť)
3.2.1.	Name of creator(s)	Školský inšpektorát v Novom Meste nad Váhom	Názov pôvodcu
3.2.2.	Administrative history	Vrchnostenská právomoc cirkvi nad školami a vyučovaním v Uhorsku trvala až do roku 1715, kedy si panovník zákonným článkom č. 74 zabezpečil právo najvyššieho dozoru nad školstvom. Skutočná zmena však prišla až školskou reformou Márie Terézie v roku 1777. Územie krajiny bolo rozdelené na 8 školských obvodov, na čele ktorých stáli kráľovskí hlavní riaditelia, podriadení kráľovskému hlavnému riaditeľovi školských obvodov, zodpovednému Miestodržiteľskej rade. Právomoc nad školami však naďalej vykonávali náboženské obce, rehole a jednotlivci. Na základe §120 ods. 2 Ústavy Rakúsko-Uhorskej monarchie z r. 1867 bol hlavný dozor nad výučbou a výchovou v	Dejiny správy pôvodcu

		školách odňatý cirkvám a pridelený štátnej správe. Zákonné články č. 38/1868, č. 28/1876 a č. 30/1883 zreorganizovali školskú správu národných a stredných škôl. Podľa prvého z nich boli ponechané v prevádzke už existujúce cirkevné, rehoľné aj súkromné školy, ale politickým obciam a štátnym orgánom bola určená povinnosť zriaďovať obecné a štátne školy podľa počtu školopovinných detí a podľa podmienok na určitom území. Ministerstvu kultúry a vyučovania bolo podriadených 12 školských obvodov, z ktorých tri mali sídlo na území Slovenska, a to v Bratislave, Banskej Bystrici a Košiciach. Na základe zákonných článkov č. 38/1868 a 28/1876 boli na úrovni žúp zriadené župné školské inšpektoráty a administratívne (verejno-správne) výbory žúp, a na úrovni obcí školské stolice pre konfesijné školy a kuratóriá pre štátne školy. Školské inšpektoráty ako samostatné rezortné štátne úrady spravovali v rokoch 1876 - 1919 všetky štátne, obecné aj cirkevné ľudové a meštianske školy na území žúp. V roku 1919 boli zrušené administratívne (verejno-správne) výbory žúp a poštátnené župné úrady. Ich právomoc v oblasti školstva prevzali novoutvorené župné školské rady, podriadené referentovi pre školstvo a národnú osvetu, pri Úrade ministra s plnou mocou pre správu Slovenska, neskôr Referátu Ministerstva školstva a národnej osvety v Bratislave (MŠANO). Priamym dozorom nad všetkými základnými – t. j. ľudovými a meštianskymi školami boli poverené župné a školské inšpektoráty a im podriadené obvodné školské inšpektoráty, ktorých právomocou zasahovali do viacerých okresov podľa zákonov č. 292 z 9. 4. 1920 Zb. z. a n., č. 295 z 9. 4. 1920 Zb. z. a n., č. 608 z 6. 11. 1920 Zb. z. a n. a výnosu MŠANO z 15. 9. 1922. Od 1. 1. 1941 do roku 1945 platil zákon 308/1940 Zb. z., ktorým boli školské inšpektoráty premenované na škôldozorné úrady a ich kompetencie boli obohatené o kompetencie zrušených župných úradov podľa vládneho nariadenia č. 358 z 21. 12. 1940 Zb. z. Zákonom č. 308/1940 Zb. z. boli aj všetky štátne školy zmenené na rím.-katolícke, evanjelické a. v. alebo obecné, pričom boli niektoré školy zrušené, zlúčené alebo rozdelené podľa vierovyznania žiakov. Po oslobodení v roku 1945 boli školy opäť poštátnené a škôldozorné úrady premenované na školské inšpektoráty, pričom ich územná a kompetenčná pôsobnosť sa upravila do stavu pred 2. 10. 1938 výnosom Povereníctva SRNR pre školstvo a osvetu v Bratislave (PŠO) č. 453/1945 – prez. Z. 5. 3. 1945.	
--	--	--	--

		Školský inšpektorát v Novom Meste nad Váhom bol utvorený až 1. 10. 1922 a spravoval školy v okresoch Nové Mesto nad Váhom a Myjava. Toto územie bolo až do roku 1922 súčasťou Nitrianskej župy a správu škôl na ňom do prevratu v roku 1918 vykonával župný školský inšpektor so sídlom v Nitre. Počas prevratu sa v Myjave a v Novom Meste nad Váhom utvorili Okresné národné rady, ktoré poverili dozorom nad školami a vyučovaním v okresoch Nové Mesto nad Váhom a Myjave.	
3.2.3.	Archival history	Dokumenty ŠKI Nové Mesto nad Váhom v roku 1949 registratúrne prevzal referát pre školstvo, osvetu a telesnú výchovu pri ONV v Novom Meste nad Váhom a v roku 1953 odbor školstva pri ONV. Po roku 1945 boli uložené na povale budovy Ľudového súdu v Novom Meste nad Váhom v stave rozsypu až do roku 1954, kedy ich pracovníci ONV zachránili a v septembri 1954 vykonali ich vyradovanie podľa smerníc uvedených v obežníku KNV č. 407 z roku 1953. Spisy neboli usporiadané, ani nebol vyhotovený ich zoznam. Archívne dokumenty boli uložené v miestnosti Rím. kat. farského úradu v Novom Meste nad Váhom do konca roku 1956. Okresný archív v Novom Meste nad Váhom administratívne prevzal fond ŠKI v Novom Meste nad Váhom v roku 1954, ale podľa spisu o fonde, ktorý vyhotovil 10. 12. 1956 JUDr. Vojtech Tvrdý, okresný archivár v Novom Meste nad Váhom sa fyzické prevzatie uskutočnilo až po roku 1956. Po zániku samostatného okresu, a tým aj Okresného archívu v Novom Meste nad Váhom v marci 1960 archívny fond ŠKI v Novom Meste nad Váhom prevzal do správy Okresný archív v Trenčíne. Archívny fond ŠKI v Novom Meste nad Váhom bol prvýkrát spracovaný do podoby inventára v roku 1970 odborným pracovníkom Rudolfom Samuelom, neskôr v roku 1980 ho usporiadal a zinventarizoval Jozef Ilčík. Keďže inventár fondu z roku 1980 už nezodpovedal skutočnému stavu dokumentov, pristúpilo sa v roku 2000 k novému usporiadaniu a reinventarizácii fondu, ktorý vykonala odborná archivárka Mgr. Martina Zelenayová. Rovnako sa stalo aj v roku 2020, kedy Mgr. Simona Mikušková archívny fond znovu reinventarizovala, vypracovala k nemu registre a aktualizovala úvod.	Dejiny archívneho fondu
3.2.4.	Immediate source of acquisition or transfer	Archívny fond Školský inšpektorát v Novom Meste nad Váhom prevzal do správy v roku 1960 Okresný archív v Trenčíne pod prírastkovým číslom 44. Prevzaté dokumenty boli uložené na Mierovom námestí č. 46. V tomto období obsahoval spomenutý fond spolu 24 evidenčných účtovných a iných kníh, 20 podacích denníkov a 12 indexov z rokov 1926 - 1949 a 478 balíkov spisov z rokov 1914 – 1950.	Spôsoby získavania archívnych prírastkov

		Ďalším a posledným prírastkom č. 1098 z roku 2004 sa stali archívne dokumenty, ktoré sa našli pri spracovávaní iných fondov v archíve. Išlo o spisy z rokov 1891 – 1943 v rozsahu 0,11 bm.	
3.3.1.	Scope and contents	Zo spisovej agendy školského inšpektorátu sa zachovali knihy, spisy, účtovný materiál, správy o prehliadkach škôl, osobné spisy, obežníky a dokumentačný materiál. Medzi najstaršie dokumenty archívneho fondu zaradíme tie z rokov 1889 – 1921, z ktorých sa zachovalo niekoľko zápisníc z volebných konventov ev. a v. cirkvi, zápisnice z učiteľských porád, dokumenty týkajúce sa ovládania maďarského a slovenského jazyka učiteľmi a obyvateľmi obcí. Z rokov 1922 - 1949 sa najčastejšie vyskytujú dokumenty, týkajúce sa stavby, prevádzky a organizácie škôl, vojnových škôd, žiakov a učiteľov škôl. Účtovné dokumenty poskytujú informácie o rozpočtoch, vecných nákladoch, záverečných účtoch škôl, o odmenách a príspevkoch pre učiteľov. Informácie o školských budovách, ich zariadení, vybavení učebnými pomôckami. O ich personálnom obsadení a počte zaškolených žiakov poskytujú správy o prehliadkach škôl. Nemenej zaujímavou časťou fondu je dokumentačný materiál, tvorený príspevkami o dejinách škôl z rokov 1927 - 1934 k Monografii učiteľstva s príspevkami o histórii škôl a zlomkami o histórii školského inšpektorátu ku Kronike ŠKI, ktorá nebola nikdy napísaná, z rokov 1923, 1938 - 1945 aj s fotodokumentáciou, príspevkami k výskumu ľudovej hudby z r. 1947, výstrižkami z novinových článkov, novinami a iným dokumentačným materiálom z rokov 1921 - 1943. Archívne dokumenty vo fonde ŠKI Nové Mesto nad Váhom sú dobre zachované, ale nekompletné. Je to spôsobené sťahovaním fondu aj vojnovými udalosťami. Zo zachovaných dokumentov sa väčšina týka jednotlivých škôl a len niekoľko spisov podáva obraz o ŠKI ako celku. Nezachovali sa práve tie dokumenty, ktoré by svedčili o vymenovaní či odvolaní školských inšpektorov, pridelených učiteľov a kancelárskych oficiantiek, o činnosti úradu, o spisovej manipulácii, o premenovaní a zániku úradu a pod. Veľké medzery sú zaznamenané v prioritách z r. 1889 - 1922, v administratívnych spisoch z r. 1922, 1927, v účtovných spisoch, kde sa nezachovala ich kompletná sústava zo všetkých škôl. Chýbajú správy o prehliadkach škôl od r. 1922/1923 - 1930, niekoľko zachovaných správ o prevzatí správy škôl zostalo zaradených v príslušnom ročníku administratívnych spisov bez vytvorenia osobitnej skupiny. Zriedkavé sú obežníky z r.	Obsah a rozsah archívneho fondu

		1922 - 1927. V skupine dokumentačného materiálu je citeľná absencia pripravovanej Kroniky ŠKI v Novom Meste, ktorá by poskytla viac informácií o samotnom úrade ŠKI, o činnosti inšpektorov a pod. Medzi najobsažnejšie patria jednoznačne dokumenty o dejinách jednotlivých škôl o odraze kľúčových dejinných udalostí z rokov 1923, 1938, 1939 - 1948 v organizácii a výchovno-vzdelávacej práce školstva, t. j. administratívne spisy, obežníky, dokumentačný materiál. Štatisticko-demografické údaje o počte škôl, učiteľov, zaškolených detí, vymeškaných hodín a o náboženskom rozvrstvení obyvateľstva miest a obcí v okresoch Nové Mesto nad Váhom a Myjava poskytujú evidencie, výkazy, sumáre, účtovné spisy a osobné spisy učiteľov.	
3.3.2.	Appraisal, destruction and scheduling information	Informácie o vyradovaní počas existencie úradu sa nezachovali. V septembri 1954 zamestnanci ONV vykonali vyradovanie archívnych dokumentov podľa smerníc uvedených v obežníku KNV č. 407 z roku 1953. Od prevzatia archívneho fondu do Okresného archívu v Trenčíne neprebehlo takmer žiadne vnútorné vyradovanie. Avšak pri poslednom usporiadaní a reinventarizácii dokumentov vo fonde ŠKI boli vyradené prázdne obálky a tlačivá z administratívnych spisov a niektoré časti z obežníkov, práve kvôli ich obrovskému množstvu.	Vyradovanie a hodnotenie
3.3.3.	Accruals	Neočakávajú sa.	Možné prírastky
3.3.4.	System of arrangement	Archívny fond je usporiadaný podľa diplomaticko-chronologickej schémy, čo znamená rozdelenie podľa diplomatických kategórií a následné chronologické členenie. Fond ako taký sa člení na sedem skupín, prvá časť obsahuje evidenčné knihy, druhá pozostáva z registratúrnych pomôcok a administratívnych spisov. V tretej časti je zinventarizovaný účtovný materiál, štvrtá časť predstavuje správy o prehliadkach škôl, piata časť sú osobné spisy. Šiesta vecná skupina sú obežníky a ako posledný je zaradený dokumentačný materiál. Archívny fond je usporiadaný a sprístupnený inventárom v štruktúre: I. KNIHY B. Evidenčné II. SPISOVÝ MATERIÁL A. Registratúrne pomôcky B. Spisy	Spôsob usporiadania

		b) administratívne III. ÚČTOVNÝ MATERIÁL a) účtovné knihy b) účtovné spisy IV. SPRÁVY O PREHLIADKÁCH ŠKÔL V. OSOBNÉ SPISY VI. OBEŽNÍKY VII. DOKUMENTAČNÝ MATERIÁL Knihy sa delia na evidenčné, spisový materiál na registrátorne pomôcky a spisy. Samostatnou vecnou skupinou je účtovný materiál, ktorý pozostáva z účtovných kníh a účtovných spisov. Rovnako samostatnou vecnou skupinou sa stávajú správy o prehliadkach škôl, osobné spisy, obežníky a dokumentačný materiál. Inventárnou jednotkou pri evidenciách, registrátorných pomôckach a účtovných knihách je jedna kniha, pri administratívnych a účtovných spisoch, správach o prehliadkach škôl a obežníkoch je to jeden ročník a osobné spisy tvoria tiež samostatnú inventárnu jednotku. Inventárnou jednotkou dokumentačného materiálu je jedna vecná skupina. Archívny fond je rozdelený do 181 inventárnych jednotiek.	
3.4.1.	Conditions governing acces	prístupný	Podmienky prístupu
3.4.2.	Conditions governing reproduction	Archívne dokumenty možno reprodukovat' so súhlasom archívu podľa podmienok uvedených v jeho bádateľskom poriadku a v súlade s internými predpismi MV SR.	Podmienky vyhotovovania reprodukcií
3.4.3.	Language /scripts of material	slovenský, český, maďarský	Jazyk/písmo archívnych dokumentov
3.4.4.	Physical characteristics and technical requirements	nepoškodený	Fyzický stav a technické požiadavky

3.4.5.	Finding aids	Štátny okresný archív v Trenčíne. Rudolf Samuel: Školský inšpektorát v Novom Meste nad Váhom 1919-1949, Trenčín 1970 Štátny okresný archív v Trenčíne. Jozef Ilčík: Školský inšpektorát v Novom Meste nad Váhom 1893-1949, Trenčín 1980 Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Trenčíne, Mgr. Martina Zelenayová, Mgr. Simona Mikušková: Školský inšpektorát v Novom Meste nad Váhom 1889-1949/1950, inventár, Trenčín 2020.	Vyhľadávacie pomôcky
3.5.1.	Existence and location of originals	Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Trenčíne, Kožušnícka 1, 911 05 Trenčín	Existencia a umiestnenie originálov
3.5.2.	Existence and location of copies	Archívna pomôcka o tom neinformuje.	Existencia a umiestnenie kópií
3.5.3.	Related units of description	Župný školský inšpektorát v Nitre 1875 - 1922, Okresný národný výbor v Novom Meste nad Váhom, odbor školstva (1945 – 1960).	Súvisiace jednotky opisu
3.5.4.	Publikation note	Informácie nie sú známe.	Informácie o publikovaní
3.6.1.	Note		Poznámka
3.7.1.	Archivist's note	Pozri 3.4.5. Archívny fond ŠKI v Novom Meste nad Váhom bol prvýkrát spracovaný do podoby inventára v roku 1970 odborným pracovníkom Rudolfom Samuelom, neskôr v roku 1980 ho usporiadal a zinventarizoval Jozef Ilčík. Keďže inventár fondu z roku 1980 už nezodpovedal skutočnému stavu dokumentov, pristúpilo sa v roku 2000 k novému usporiadaniu a reinventarizácii fondu, ktorý vykonala odborná archivárka Mgr. Martina Zelenayová. Rovnako sa stalo aj v roku 2020, kedy Mgr. Simona Mikušková archívny fond znovu reinventarizovala, vypracovala k nemu registre a aktualizovala úvod. V tlačenej podobe bol vydaný v roku 2020.	Informácia o spracovateľovi a spracovaní

		Opis vyhotovila Mgr. Simona Mikušková v máji 2021.	
3.7.2.	Rules or conventions	Opis bol vyhotovený podľa ISAD(G): General International Standard Archival Description, Second Edition a metodického pokynu na tvorbu opisov archívnych súborov podľa všeobecného medzinárodného štandardu pre archívny opis ISAD (G) č. SVS-OAR1-2017/002532	Pravidlá alebo zásady
3.7.3.	Date(s) of descriptions	26.05. 2021	Dátum vyhotovenia opisu